

Mir Cəlal
1908-1978

Mir Cəlal

İki rəssam

Məzmunu Nizaminin
"İsgəndəməmə"
poemasından alınmışdır

Azərbaycan LKGI MK
Uşaq və Gənclər Ədəbiyyatı Nəşriyyatı
Bakı - 1947

Orta yaşlı usaqlar üçün

Isgəndərin hüzurunda vəzirlər, alimlər, şairlər, sənətkarlar aylaşmışdılar. Hünərdən və sənətdən söhbət gedirdi. Kimi Xorasan xanəndəsinin səsini, kimi İraq çalğıçısının bastəsini, kimi ərəb dilindəki fəşahəti tərifləyirdi. Rum rəssamı ilə Çin rəssamı arasında mübahisə düşdü. Bunların heç biri üstünlüyü əldən vermək istəmədi.

Sözdə hünərdən dəm vurmaq asandır, ancaq ağıllı adamlar buna inanmazlar. Haqiqi hünər sahibləri heç vaxt özlərini tərifləməzlər, hünərlərini öz əməlləri ilə isbat edərlər. Rəssamlar da bu yolu tutdular. Onlar yarışmalı oldular. Hərəsi gözəl bir lövhə çəkməli idi. Bu mənzərələr onların hünərini göstərəcək və kimin üstün olduğuna hökm verəcəkdi.

Belə yerdə, hökmdar qarşısında işləmək nə qədər çətinidir. Dünyanın bütün sənət və hünər sahiblərinə qiymət verənlər buradadır. Burada qalib olmaq nə böyük səadət, basılmaq isə nə ağır müsibətdir! Rəssamların hər ikisi intizar və həyəcanla işə başladı.

Onlar bir-birindən xəbərsiz işləməli idilər. Elə işlə-

mali idilər ki, nə bu, onun fikrindən istifadə etsin, nə də o, bunun niyyətini bilsin.

Şahın əmri ilə rəssamları işıqlı, böyük və bəzəkli bir otaqda əyləşdirdilər, aradan qalın və ağır pərdə saldılar. Rəssamların hər ikisi mənzərə çəkməyə başladı. Hər ikisi var qüvvəsi ilə çalışdı, qələminin qüdrətini işə saldı. Hər iki sənətkar işini tamamladıqdan sonra tamaşaçılar hazır oldular.

Tamaşaya gələnlərin hamısının üzündə sevinc və maraq vardı, rəssamların qəlbi isə intizarla döyünürdü: "Görəsən necə olacaq? Kimin bəxti güləcək, kiminki ağlayacaq?"

Otağın ortasında asılan pərdəni qaldırdılar. Hər iki rəssamın işi hamını heyran qoydu. Hər iki rəssamın mənzərəsi gözəl, mənalı və qiymətli idi. Hamı əsərlərə əhsən dedi. Adamları heyran qoyan başqa məsələ idi. Cəmaat ona heyran idi ki, bir-birindən xəbərsiz olan iki rəssam tamamilə bir-birinin eyni olan lövhələr çəkmişdi. Rum rəssamı nə çəkmişdisə, Çin rəssamı da onu çəkmişdi. Rum rəssamının şəkli nə boyda idisə, Çin rəssamının rəsmi də o boyda idi. Rum rəssamının şəkli nə rəngdə idisə, Çin rəssamının şəkli də elə idi. Müxtəsər ki, rəssamlar ayrı-ayrı adamlar idilər. Onlar zövq, hünər, xasiyyət və bilikcə də bir-birlərindən tamam uzaq adam idilər. Lakin çəkdikləri şəkil eyni idi, bir-birindən seçilmirdi. Hamı bu hadisəyə heyran qaldı və heç kəs inanmaq istəmədi:

– Bu ola bilməz!

- Möcüzədir!
- Burada bir sirr var!

Rəssamlar isə böyük hünər göstərmiş qəhrəman kimi məğrur-məğrur dayanmışdılar. Doğrudan da, bu işdə sirr var idi. Rum rəssamı özü bu sirrə heyran qalsa da, deməyə bir sözü yox idi. Padşahın əmri ilə otağın ortasından təkrar pərdə saldılar. Həmişə sirləri örtən pərdə bu dəfə sirin açılmasına kömək etdi.

Pərdə salınan kimi Çin rəssamının şəkli külayə uğrayan çıraq kimi söndü, şəkil əvəzinə şimal divar göründü. Ancaq pərdə Rum rəssamının çəkdiyi şəkilə təfavüt etmədi. Pərdəni təkrar qaldırdılar. Şekillərin hər ikisi eyni gözəlliklə parladı.

Adamlar yaxına gəlib işin həqiqətini yoxladılar. Gözəl mənzərəni çəkən rumlu idi. Çinli rəssam divara sadəcə seyqəl¹ vermiş, onu güzgüyə döndərmişdi. Pərdə qalxan kimi rumlunun çəkdiyi şəkil həmin divarda əks olunmuş.

Adamlar çinlini töhmətləndirmək istədilər:

- Bu, nə işdir?
- Sənətdir!
- Sənət rumludur ki, gözəl şəkil çəkmişdir.
- Divan güzgüyə döndərmək, sənət aynası etmək bəs nədir?

Dünyada hünər güzgüsü² ilə məşhur olan İsgəndər sənət aynasını da sənət əsəri kimi bəyəndi. O, çinli rəssamın hünərinə də qiymət verdi:

- O da sənətdir!

Hər iki sənətkarın hünərinə əhsən dedilər.

Rumlunun mənzərə, çinlinin isə seyqəl ustası olduğunu hamı təsdiq etdi.

¹ Seyqəl sənəti — rəssamların əsərlərində istifadə etdiyi rənglərin bəzilərini qalınlaşdıraraq, onları daha da canlı və parlaq etməkdir.
² İsgəndərin hünər güzgüsü — əfsanələrə görə güzgünlük ləkəndar icad etmişdir. O zamanlı əmirəbələlərdən birində aynada əks olunmuş günaq işığından istifadə edilmişdir.

Bir-birini məğlub etmək istəyən sənətkarlar dost oldular. Onlar bir-birinə və hünərə ehtiram başladılar. Öz əsərlərini bir-birinə göstərməyi, dostun xeyirxah sözünü eşitməyi lazım gördülər. Yarış tamaşasına gələnlər dağılıb getsə də, rassamlardakı hünər meylli getmədi. Əksinə, daha da alovlandı. Onlar ömürlərinin hər saatinı fürsət və qənimət bildilər. Əsər yaratmaq eşqilə yaşadılar.

Rum rəssamı Çin rəssamını evinə qonaq çağırmışdı. Onun gözəl, səfəli, bağçalı bir həyatı vardı. Nahar süfrəsi yığılıandan sonra rumlu, qonağını həyata gəzməyə çıxardı. Quşlar səssəz verib, sanki qonağı salamlayırdılar. Qonaq cənnətə düşmüş kimi heyran və şad idi. Həyatın başında gözəl bir hovuz var idi. Göz yaş kimi dumduzu bulaq çağlayırdı. Bu mənzərəni görəndə qonağın atəşi alovlandı. Kövsər¹ suyundan içmək, yağışını söndürmək istədi. Fincanı əlinə alıb hovuzda tərəf yeridi ki, su götürsün. Ev sahibi kənardan durub bu hadisəyə sakitcə və maraqla tamaşa edirdi. Qonaq fincanı suya vuranda fincan çiliklik olub yerə töküldü. Qonaq diksindi, özünü itirdi. Yerində donub qaldı. Fincan daşa dəymişdi. Sən demə bu hovuz, çağlayan su — hamısı rəssam tərəfindən çəkilmiş mənzərə imiş. Bu ilə gözəl yaradılmış idi ki, həqiqətdən seçilmirdi. Qonaq bunu duya bilmədiyinə utandı, rumlu rəssam isə öz hünərindən fərahlanıb güldü. Çinli rəssam ürəyində dedi: "Eybi yoxdur, bunun əvazini çıxaram".

- Sənin məharətinə sözüm yoxdur. Bu hovuz mənzərəsi mənim çox xoşuma gəlir. Bunun tamaşasından doya bilmirəm. Adam istəyir, yeməsin-içməsin bil sənət abidəsinə tamaşa etsin.

Rumlu rəssam qonaqpərvərlik göstərdi:

- Mənim ev-əşiyim sizə peşqəşdir. İstədiyiniz zaman buyura bilərsiniz.

¹ Dini əfsanələrə görə cənnətdə olan bulağın adıdır.

O, h mkanna v  dostuna olan ehtiramını göstərmək istəyirdi. H yatini, evini sənətkara layiq s liqay  saldı. Baharın açılan vaxtı idi. G l b lb l ,  i k  i y  çağırdı. Rəssam a aqlardan qaf sl r asmı dı. Buradakı quşlar səs-səsə verib gözəllik, həyat, bahar n gm si oxuyurdular. Başqa bir tərəfdə, sular çağlayır, g ll r atrafa atır s pirdi. Rumlu rəssam yalnız  z sənəti ilə yox,  z s liqəsi ilə də yoldaşını valeh etmək niyyatında idi. Çox  akm di, vaxt oldu,  ziz qonaq yenə gəlib çıxdı. Ev sahibi onu  z ota-ğında qarşıladı. Onlar  irin- irin s hbata məşğul oldular.

Keçmişdən, indidən, gələcəkdən danışdılar. Ev sahibinin saf ürək kimi təmiz süfrəsi, səxavətlə  l kimi açıldı. Dünyanın  ziz v  l zzatlı xörəkləri, ətirli meyvələri, k sarlı  arablar bir-birini av z etdi. Dostlar yemalid n yedil r, i malid n i dil r,   k r dedilər.

- Yox, mən bu hovuzda bir ne e gün tamaşa etməliyəm.

Rumlu rəssam yanı dı   yoldaşının əsərə valeh oldu-ğunu görüb sevindi. Güman etdi ki, çinli onun sənətindən öyrənmək fikrindədir:

- İstədiyiniz qədər baxa bilərsiniz!

- Lap yaxından baxacağam!

- Lap yaxından da baxa bilərsiniz.

 inli rəssam, doğrudan da, bir ne e gün həmin həyət-də, hovuzun yanında g r nd . Rumlu rəssamın balaca qızı adəti üzrə quşlar kimi tezdən durar, kəpənəklər kimi kollar arasınd  g z rdi. O, hər gün balaca s b ti g l ilə doldurub karvanların qabağına qa ardı. Tacirlər balaca qızın gətirdiyi g l  g yda g t r rdil r.

Günün birində rumlu rəssam səhər yerid n təzəcə qalxmışdı. Qızı onu çağırdı:

- Ata, bir həyətə  ıx! Qəribə bir hal ba  vermişdir.

- Nə olub?
– Bu nə işdir, bunu kim öldürüb?
– Nə danışsən, qız?

Ata tələsik özünü eşiyə atdı. Həyatda gözünə göz-
lanılmaz və təəccüblü mənzərə sataşdı. Diqqətlə baxanda
hovuzun kənarında uzanmış bir it ölüsü gördü.

Qız atasına, atası qızına baxdı. Onların simasında
heyrat oxunurdu.

- Bu nədir?
– Bu nə işdir?
– Kimin işidir?
– Havaxt olub?..

Əlində gül qabı, heyran dayanmış qızın vəziyyəti
rumluya, çinlinin hovuzdan su götürmək istədiyi günü
xatırlatdı. Ürəyindən keçdi ki: "bu işdə dostumun əli var.
Axı o, hovuzə çox baxır. Ondan savay buraya gedib-gələnlər
kimdir?" Ela bil rumluya dedilər:

- Yaxına get! Diqqət elə!

Rumlu rəssam hovuzə yaxın getdi, lap yaxınlaşanda
heyratından yerində dondu. O heç vaxt bunu güman
etməzdi.

"Kələyə-kələk" ilə cavab verən çinli rəssamın hünəri
onu heyran qoydu. Sən demə, bu it də hovuz kimi şəkil
idi, çinli rəssamın daş üzərində çəkdiyi bir rəsm idi.
Rəssamı fikir götürdü:

"Min həvəs və min zəhmətlə çəkdiyim mənzərə
ötənləri dayandırır, buraya çağırırdı, hamının diqqətini
cəlb edir, baxanları susuzladır, ataşlilərin ürəyinə sərnişik
verirdi. İndi isə bu şəkil mənim həyatimin bütün gözəl-
liklərini, mənim sənətimin, zəhmətimin gözəl məhsulu
olan hovuzə heçə döndərər, ətrafə üfunət yayır, görənləri

buradan uzaqlaşdırır, gələnləri qaçırdır. Hərif nə yaman iş işləmişdir.”

Rumlu rəssam bu əhvalatı açıb ağırtmadı. Dinməz-söyləməz çinlinin yanına gəlib üzr istədi:

– Daş qayaya rast gəlib,– dedi, – hünərlər tən olanda hər ikisinin qüvvəti birləşər. Bir-birinə tay olan pahlivanların heç biri basılmaz. Mən böyük zəhmətlə çəkdiyim hovuz mənzərəsi ilə fəxr edirdim. Səni o sənətdə aciz bildirdim. Ancaq indi yaqın etdim ki, hər ikimizin qələmindəki qüdrət bir mənbənin-sənətə olan eşqin qüdrətidir. Mən sənin qələminin qüdrətinə heyran qalıb təslim olur, hünərinə hörmət bəsləyirəm. Çinli razılıq etdi:

– Mən də sənin hünərinə hörmət bəsləyirəm.

Qarşılıqlı hörmət və məhəbbət hər iki rəssamın sənətinə daha da rəvnəq, qələminə daha da şöhrət verdi.

МИРДЖАЛАЛ
ДВА ХУДОЖНИКА
(на азербайджанском языке)

Издательство Детской и юношеской Литературы
ЦК АКСМ Азербайджана
Баку – 1947

Редактор: С. Мəmmədov
Рəssам: К. Кəзимов
Технический редактор: И. Рəзəев

Çapa imzalanmış 9 (IX-47)
Sifariş 653.
Nəşriyyat № 110. Tiraj 10000

Azərbaycan SSR NC yanında Poliqrafiya
və Nəşriyyat İşləri İdarəsi. Azeqpolqrafiya
"Qızıl Şərq" mətbəəsi, Bakı.
Həzi Aslanov küç. 80